

05

สัญลักษณ์ลำบองราหูที่ศาลาแม่ชีวัดพระเชตุพน วิมลมังคลาราม: ความสัมพันธ์แพทยศาสตร์และ โหราศาสตร์*

The Symbols of Lam Bong Rahu at the Mae Sue Pavilion of Wat Phra Chetuphon Wimon Mangkhalaram: Association of Medicine and Astrology

Received: April 16, 2020 | Revised: May 26, 2020 | Accepted: May 26, 2020

ดร.ประเสริฐ รุนรา**

Dr. Prasirt Runra

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “สัญลักษณ์แม่ชีและลำบองราหูในภาพจิตรกรรมที่ศาลาแม่ชี วัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามฯ: ความสัมพันธ์กับโหราศาสตร์และแพทยศาสตร์” กองทุนวิจัยคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทยและภาษาวัฒนธรรมตะวันออก คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ อีเมล runra.prasirt@gmail.com

Assistant Professor, Department of Thai and Eastern Languages, Faculty of Liberal Arts, Thammasat University. email: runra.prasirt@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อจะศึกษาสัญลักษณ์ล้าบองราหูซึ่งเป็นชื่อโรคหนึ่งที่เกิดขึ้นกับเด็กแรกเกิด 1-12 เดือนที่ศาลาแม่ซื้อวัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามจากการศึกษาพบว่าแพทยศาสตร์โบราณของไทยนำเสนอองค์ความรู้เกี่ยวกับโรคของเด็กผ่านแนวคิดโหราศาสตร์ทั้งภาคคำนวณ ภาคพยากรณ์ และภาคพิธีกรรมโดยใช้สื่อ 2 ประเภทคือ ประเภทแรก ภาพจิตรกรรมสื่อถึงอาการของโรคจะนำเสนอผ่านสัญลักษณ์ภาพที่มีความหมายสัมพันธ์กับ เทวดาประจำราศี ธาตุประจำฤดูกาลตามแนวคิดโหราศาสตร์ภาคคำนวณ ประเภทที่สอง จารึกบนแผ่นศิลาสื่อถึงวิธีการรักษาโรคซึ่งเป็นข้อมูลด้านเวทมนตร์ โอกาสในการรักษา ยาสมุนไพร และการแต่งเครื่องพลีเพื่อทำพิธีกรรมที่สัมพันธ์กับเทวดานพเคราะห์ประจำวันเกิดซึ่งถือเป็นภาคพิธีกรรมและภาคพยากรณ์ ทั้งนี้ในการทำพิธีกรรมรักษานั้นจะต้องมีการอัญเชิญเทวดาและมีการจัดแต่งเครื่องพิธีเพื่อบูชาเทวดา นาดินหรือแป้งมาจากสถานที่อาถรรพ์เพื่อปั้นรูปเทวดานพเคราะห์และบรรจุสัญลักษณ์เทวดานพเคราะห์ประจำวันเกิด แบ่งตามช่วงเวลาเจ็บป่วยข้างขึ้นข้างแรม ขึ้นตอนและพิธีกรรมดังกล่าวมีลักษณะเป็นการเสี่ยงทายเพื่อแสดงให้เห็นว่าเด็กจะหายป่วยเพื่อสร้างขวัญกำลังใจให้แก่ญาติพี่น้องของเด็ก ในส่วนเนื้อหาเกี่ยวกับยา ก็มีวิธีการรักษาที่หลากหลายทั้งวิธีการปรุงยาและสูตรยาซึ่งจะแตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับเดือนที่เด็กเจ็บป่วย

คำสำคัญ: ล้าบองราหู, โหราศาสตร์, แพทย์แผนไทย

A b s t r a c t

The purpose of this research was to study the symbols related to Lam Bong Rahu, which is one of the newborn children's diseases which occur throughout the year in Thailand. The symbols are located at Mae Sue Pavilion, Wat Phra Chetuphon Wimon Mangkhalaram, Bangkok. From the study, it was found that Thai traditional medicine presented knowledge about children's diseases through astrological concepts that cover all three aspects of astrology: calculation, prophesy, and ritual. Two types of media were used for the presentation; (1) paintings showing signs or symbols of the diseases which were presented through the symbolic paintings of zodiac deities and seasonal elements based on astrological calculations and (2) the stone inscriptions showing the methods of treatment, spells, prognosis, herbal medicine, and the sacrifices necessary for the performance of rituals for the Navagraha or the seven birthday gods - all of these topics were considered in the ritual and prophetic sections. In order to perform a ceremonial treatment, celestial bodies must be summoned. During the ceremony, ceremonial offerings and items would be arranged and offered to the deities. Soil or flour from specific places were gathered to be sculpted into the image of the Navagraha which would then be marked with the symbol of one of the birthday deities depending the lunar phase when the illness took place. These processes and rituals were used to predict whether the child would be cured and to provide mental support for their family members. In terms of pharmacological content, there were a variety of treatments, medicinal formulation methods, and medicinal recipes which varied depending on the month the child fell ill.

Keywords: Lam Bong Rahu, Astrology, Thai traditional medicine

บทนำ

ภายในบริเวณวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม เขตพุทธาวาส มีศาลาขนาดเล็กล้อมรอบเรียกว่า “ศาลาราย” มีทั้งหมด 16 หลัง ภายในศาลารายเหล่านี้ล้วนแล้วแต่มีจารึกองค์ความรู้ในด้านต่างๆ ไว้ นอกจากนี้ยังมีศาลาหลังหนึ่งที่มีความสำคัญเป็นการเฉพาะตั้งอยู่หน้าพระมหาเจดีย์สี่รัชกาล เรียกว่า “ศาลาแม่ชี” ภายในศาลาแห่งนี้ปรากฏจารึกเกี่ยวกับการรักษาโรคของเด็กและทารกโดยเฉพาะ ภายในศาลาแห่งนี้มีความต่างจากหลังอื่นๆ ก็คือสัญลักษณ์ของโรคที่ชื่อว่า “ลําบองราหู” ซึ่งเป็นสัญลักษณ์โรคภัยที่เกิดขึ้นกับเด็ก สัญลักษณ์เหล่านี้มีความสัมพันธ์กับเรื่องเทวดาประจำวันเกิดหรือเรียกว่าเทวดานพเคราะห์และราศีประจำวันเกิดซึ่งเป็นความเชื่อเกี่ยวกับโหราศาสตร์ที่ใช้ในแพทย์แผนโบราณของไทย

องค์ความรู้โรคลําบองราหูที่วัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามมีทั้งภาพจิตรกรรมลําบองราหูซึ่งวาดเป็นภาพอมมนุษย์ สัตว์ หรือเทวดาที่เป็นเพศชายหญิง จำนวน 12 ชุดภาพ ถือนาฏและทำกิริยาต่างกันไป และบริเวณใต้กรอบภาพยังปรากฏจารึกเกี่ยวกับอาการของโรคและการแต่งบัตรพลีเพื่อทำพิธีรักษาโรคไว้ด้วย โดยกลุ่มคนผู้ที่มีส่วนสำคัญในการถ่ายทอดภาพจิตรกรรมสัญลักษณ์ลําบองราหูก็คือกลุ่มช่างและกลุ่มแพทย์แผนไทยที่ได้รับการยอมรับในสมัยนั้นเพื่อให้ตรงกับพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ได้ทรงพระราชดำริให้รวบรวมและจารึกไว้ในคราว

เกี่ยวกับการรวบรวมองค์ความรู้อื่นๆ ที่วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ทั้งนี้ บริบทในการจารึกองค์ความรู้ต่างๆ ในวัดพระเชตุพนฯ นั้นมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนว่าจะเป็นการเผยแพร่องค์ความรู้ทางแพทย์แผนไทยให้ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงวิถีปฏิบัติของแพทย์แผนไทยที่มักจะถ่ายทอดวิชาแบบครูกับศิษย์โดยไม่เผยแพร่วิชาไปภายนอกสำนัก (โรงเรียนแพทย์แผนโบราณ 2537: (ค))

ในปัจจุบันคำว่า “ล้าบองราหู” เป็นคำที่แทบไม่เป็นที่รู้จักในสังคมไทย จากการสังเกตสัญลักษณ์ล้าบองราหู ผู้วิจัยคาดว่าจะต้องมีความสัมพันธ์เกี่ยวกับสัญลักษณ์แทนอาการป่วยบางโรคที่เกิดขึ้นกับเด็กในสมัยโบราณในทางใดทางหนึ่ง ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสัญลักษณ์ภาพจิตรกรรมกับจารึกล้าบองราหู ภายในศาลาแม่ชีวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม พร้อมทั้งสืบค้นความหมายของคำว่า “ล้าบองราหู” และตีความหมายเกี่ยวกับโหราศาสตร์ที่ซ่อนอยู่ภายในภาพสัญลักษณ์และจารึกล้าบองราหู

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสัญลักษณ์ล้าบองราหูซึ่งเป็นชื่อโรคหนึ่งที่เกิดขึ้นกับเด็กแรกเกิด 1-12 เดือนที่ศาลาแม่ชีวัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามที่สัมพันธ์กับความเชื่อทางโหราศาสตร์กับแพทยศาสตร์ของไทย โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเอกสารโบราณผนวกกับวิธีวิเคราะห์ทางคติชนวิทยา ด้วยการรวบรวมข้อมูลเอกสารจารึก เอกสารตัวเขียนสมุดไทย และการเก็บข้อมูลภาพจิตรกรรมจากสถานที่จริง

ผลการศึกษา

ล้าบองราหูเป็นโรคจรรยาตามฤดูกาลที่จะเกิดขึ้นตามเดือนจึงเรียกว่า อาคันตุกโรค โดยจะมีการแทนรูปร่างของโรคด้วยปีศาจหรือรูปลักษณะที่น่ากลัว โรคล้าบองราหูมีสาเหตุเกิดมาจากความไม่สมดุลของธาตุลม น้ำ หรือไฟ และเมื่อเกิดขึ้นกับเด็กทารกมักจะตัวสั่นและร้องไห้ จะต้องรักษาด้วยมนตร์ชื่อว่าสารเดชวิธิใหญ่ ดังปรากฏข้อความในจารึกศาลาแม่ชื่อของวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม มีการระบุถึงที่มาของโรคล้าบองราหูที่เกิดขึ้นในแต่ละเดือน ใจความสำคัญอธิบายไว้ว่าโรคล้าบองราหูเป็นโรค “อาคันตุกโรค นามอหิวาตกภัย” และเป็น “อาคันตุกจลณธาตุ” ซึ่งหมายถึงโรคห่าที่จรรยาเป็นครั้งคราวตามฤดูกาลและทำให้ธาตุในร่างกายไม่สมดุลจึงมีผลให้เด็กทารกเจ็บป่วย

ข้อมูลเกี่ยวกับโรคล้าบองราหูในบางแห่งจะอธิบายเชื่อมโยงกับโรคซางด้วยเพราะว่าล้าบองราหูก็เป็นชื่อโรคซางชนิดหนึ่ง ดังปรากฏในคัมภีร์ **ประณมจินดา** เล่ม 4 เลขที่ 1011 หน้าปลาย ที่ 43 ถึง 56 ใจความสำคัญกล่าวถึงวิธีการตรวจวินิจฉัยโรคซางว่าแพทย์จะต้องตรวจดูสะดือของเด็กทารก ถ้าสะดือหย่อนลงมาแพทย์ก็สามารถรักษาได้ แต่ถ้าไม่เห็นอาการดังกล่าวโรคก็จะหายไปเองภายใน 3 เดือน แต่ถ้าแพทย์ให้กินยาและทำพิธีกรรมแล้วไม่หายสามารถพยากรณ์ได้ว่าถ้าเป็นในเดือนข้างขึ้นเด็กทารกมีโอกาเสียชีวิตก่อนข้างแรมนอนแต่ถ้าเป็นในเดือนข้างแรมเด็กทารกก็ยังมีโอกาสรอดชีวิต

นอกจากนี้ในคัมภีร์ประณมจินดายังเรียกชื่อโรคว่า “ตระบองราหู” ด้วย โดยอธิบายว่าเป็นอาการแทรกซ้อน เป็นชื่อเรียกชื่อหนึ่งของโรคซางแดง โดยเกิดจาก “อุทธังควาต” หรือลมในร่างกาย แต่โรคแทรกซ้อนดังกล่าวยังมีชื่อเรียกต่างๆ ได้แก่ “สมมุติว่าตระบองราหูกว่า มารทลุนกว่า อักขมุขีกว่า ตะพันไฟกว่า สมมุติชื่อต่างๆ ดังนี้” (กรมศิลปากร 2542: 248-251) หากเปรียบเทียบกับโองการแม่ชื่อในจารึกวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ที่ว่า “เป็นอาคันตุกโรค นามอหิวาตกภัย สมมุติไว้ว่าอักคมุขีทั้งปักษ์แลสะพัน

ลำบองราหูนั้นปฐมเหตุ” นั้น จะสามารถวิเคราะห์ได้ว่า “ลำบองราหู” หรือ “ตระบองราหู” เป็นชื่อหนึ่งของโรคแทรกซ้อนอย่างหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับลมในร่างกาย ซึ่งสอดคล้องกับในคัมภีร์ฉันทศาสตร์ ที่ระบุไว้ว่า

... จะกล่าวในลมทรางมีต่างๆ หลายชาติ อุทรวาตมันตั้ง ทารก
ยังอยู่ใน ครรภ์นั้นให้มารดา จุกเสียดหน้าแทงหลัง ลมนี้ตั้งติดพัน
คลอดจากครรภ์มารดา อยู่ในนารีนั้น ลมสำคัญกองใหญ่ จับพัดไป
ในเส้น ตามแถวเอ็นสันหลัง ขึ้นไปยังกระหม่อม เลี้ย้อยากย่อมแสน
เข็ญ เวลาเย็นร้องไห้ ยาห่อนได้ห่อนคลาย สามเดือนหายหยุดเอง
ลมหนึ่งเกรงสปีไป มันจักให้ซุบผอม ท้องขึ้นย่อมอาเจียร จุกเสียด
เวียนซ้อนตา ชักวาทากำมือ สมมุติชื่อต่างๆ แพทย์บางบางเรียกว่า
ตะบองราหูจับ บ้างเนื่องนับเข้าใน สะพันไฟให้โทษ นามหนึ่งโสด
กุมาร หลงสันดานมันจับ ข้างขึ้นนับแต่ตาย ข้างแรมคลายพอรอด
ลมหนึ่งคลอดจากครรภ์ วาตะภักษนั้นจึงเกิด ด้วยกำเนิดทารก เมื่อ
แรกตกฟากหงาย โลหิตร้ายมารดา ในโอฐอ้าร้องไห้ ไหลเข้าในนาริ
โรคจึงมีต่างๆ เขม่าทรางหลายพัน...

(พระยาพิศณุประสาทเวช 2450: 61-62)

ส่วนในจารึกโองการแม่ชีอวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม กล่าวว่า เป็นโรคที่สามารถเกิดขึ้นได้กับเด็กทุกคนโดยจะเจ็บป่วยในช่วงตั้งแต่แรกเกิดจนอายุครบ 1 ปี ดังข้อความต่อไปนี้

“สิทธิการิยะ จะกล่าวด้วยลักษณะลำบองราหู อันบังเกิดใน
12 เดือน ซึ่งจะให้โทษแก่กุมารกุมารทั้งหลายในโลกนี้ มีประเภท
ต่างๆ กัน ตามนัยอาจารย์ท่านกล่าวในคัมภีร์สิทธิสารสงเคราะห์ ว่า
ด้วยอำนาจแห่งอมุขย์ กระทำให้บุคคลทั้งหลาย พึงรู้โดยสังเขปฯ
...”

(โรงเรียนแพทย์แผนโบราณ 2537: 7)

จากข้อมูลทั้งหมดที่กล่าวไปข้างต้น อาจสรุปได้ว่า โรคชนิดนี้ตาม คติแพทย์แผนไทยถือว่าเป็นโรคที่จรมตามฤดูกาลและทำให้ร่างกายเจ็บป่วย ทั้งนี้ยังเป็นหนึ่งในโรคที่สัมพันธ์กับอำนาจที่อยู่เหนือธรรมชาติที่ดลบันดาลหรือจะกระทำอันตรายต่อเด็กทารก อาการของโรคลำบองราหูที่เกิดขึ้นในเด็กนั้น ลักษณะเด่นคือเด็กจะเป็นไข้ มีตุ่มหรือผื่นขึ้นตามตัว และอาจมีอาการต่างๆ แตกต่างกันไปตามแต่ละเดือนโดยขึ้นอยู่กับลำบองราหูที่ประจำอยู่ในเดือนนั้นๆ ด้วย

1. ความสัมพันธ์ระหว่างความหมายทางโหราศาสตร์กับการวินิจฉัยโรคในภาพสัญลักษณ์ลำบองราหู

ภาพจิตรกรรมลำบองราหุมีลักษณะเป็นชุดภาพจำนวน 12 ชุด ภายในภาพแต่ละชุดจะมีภาพหลักเป็นอมมนุษย์ยืนเรียงกัน 3 ตน ชุดภาพลำบองราหูสะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างสัญลักษณ์ลำบองราหูเกี่ยวกับธาตุตามหลักโหราศาสตร์ ซึ่งเป็นหลักอายุรเวทที่แพทย์แผนโบราณต้องมีความรู้และความเข้าใจจึงจะสามารถวินิจฉัยและรักษาโรคได้ รวมถึงองค์ความรู้เกี่ยวกับเพศชายหญิงประจำราศีที่สัมพันธ์กับการพยากรณ์อวัยวะที่เจ็บป่วยอีกด้วย โดยสามารถแบ่งความหมายของสัญลักษณ์ภาพได้ดังนี้

1.1 ภาพลำบองราหู: สัญลักษณ์เกี่ยวกับธาตุที่สัมพันธ์กับการวินิจฉัยโรค

ในศาสตร์ของอายุรเวทมองภาพรวมว่าการเจ็บป่วยนั้นมีสาเหตุจากความไม่สมดุลทั้งธาตุภายในตัวของผู้ป่วยเองและความไม่สมดุลกับสิ่งภายนอกคือสิ่งแวดล้อม เช่น ดินฟ้าอากาศและฤดูกาล การวินิจฉัยโรคของผู้ป่วยแต่ละคนจึงต่างกันเป็นหลักปัจจัยธาตุพื้นฐาน ประการสำคัญ อายุรเวทมีความเชื่อว่าสรรพสิ่งประกอบด้วยสิ่งพื้นฐาน 5 อย่าง เรียกว่าปัญจมหากุศะ คือ ดิน น้ำ ลม ไฟ และอากาศ ซึ่งเมื่อประกอบกันเป็นร่างกายมนุษย์แล้วมีการรวมกันเป็น 3 กลุ่ม เรียกว่า โทษะ เพื่อทำหน้าที่ต่างๆ กัน โทษะ คือ องค์ประกอบพื้นฐานปกติที่เป็นตัวกำหนดปฏิกิริยาได้ตอบสนองสิ่งที่มากระทบสู่ตน เมื่อมีการสมดุลของโทษะก็มีสุขภาพที่ดีเมื่อขาดสมดุลก็ทำให้เกิดเจ็บ

ป่วย (เฉลิยว ปิยะชน 2537: 1)

อย่างไรก็ตามในคัมภีร์เวชศาสตร์แผนไทยโบราณมักจำแนกธาตุของมนุษย์เพียง 4 ธาตุเท่านั้น คือ ดิน น้ำ ลม และไฟ ซึ่งแท้จริงแล้วเป็นรากฐานความคิดเดียวกับอายุรเวทแต่ผนวกกลมกับอากาศเป็นสิ่งเดียวกันเรียกว่าธาตุลม

ในคัมภีร์โรคนิทานกล่าวว่า (ประทีป ชุมพล 2556: ความนำ(3)) เป็นไปได้ว่าความเชื่อเกี่ยวกับธาตุทั้ง 4 ในคัมภีร์แพทย์แผนไทยนั้นได้อิทธิพลมาจากความเชื่อในพุทธศาสนาดังปรากฏเนื้อหาเกี่ยวกับธาตุ 4 อยู่ในพระไตรปิฎกหมวดทีฆนิกาย ดังนี้

ในกายนี้มีปฐวีธาตุ อาโปธาตุ เตโชธาตุ วาโยธาตุ
ปฐวีธาตุ มีลักษณะเข้มแข็ง ลักษณะแท้ไม่แปรผัน
อาโปธาตุ มีลักษณะไหลไป
เตโชธาตุ มีลักษณะร้อน
วาโยธาตุ มีลักษณะเคลื่อนไปมา

หากพิจารณาภาพจิตรกรรมลัทธิลัทธิในส่วนของเท้าจะมีการใช้สัญลักษณ์ภาพแทนความหมาย ซึ่งสัมพันธ์กับสัญลักษณ์แทนธาตุประจำจักรราศี ซึ่งในส่วนของธาตุประจำจักรราศีนี้เป็นส่วนสำคัญต่อการวินิจฉัยโรคตามศาสตร์แพทย์แผนไทยที่จะต้องมีการคำนวณทางโหราศาสตร์เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่าง “สมุฏฐานธาตุ” ซึ่งจะเกิดจากธาตุที่เป็นพื้นฐานของแต่ละบุคคลตามช่วงเวลาเกิด ดังนั้นจิตรกรรมภาพลัทธิลัทธิจึงเป็นเสมือนแผนผังสัญลักษณ์ดวงดาวในจักรวาลที่สะท้อนให้เห็นหมวดหมู่เพื่อกำหนดการหมุนเวียนของสมุฏฐานของโรคซึ่งเกิดจากธาตุที่เปลี่ยนไปตามจักรราศีหรือฤดูกาลอันเป็นผลนำไปสู่การพยากรณ์โรคตาม “อตุธาตุ” คือธาตุลม ซึ่งก็คือองค์ความรู้ด้านการวินิจฉัยโรคและการพยากรณ์การเกิดโรคตามฤดูกาลที่สัมพันธ์กับธาตุของผู้เจ็บป่วย

การใช้สัญลักษณ์แทนธาตุประจำราศีในภาพลัทธิลัทธินี้มาจาก

การใช้รูปภาพที่เป็นอนุภาคแทนราศีที่เป็นสากลของโหราศาสตร์แทนหมู่ดาวในราศีซึ่งคือกลุ่มดาวหนึ่งในปริณทลแห่งจักรราศีซึ่งมีพระอาทิตย์และพระจันทร์เป็นประธาน เมื่อดาวพระอาทิตย์โคจรไปรอบจักรราศีย่อมผ่านกลุ่มดาวคือราศีทั้ง 12 กลุ่ม ดังนั้นกลุ่มดาวที่นักโหราศาสตร์จินตนาการเป็นรูปสิ่งต่างๆ ก็คืออนุภาคที่ใช้เป็นหมุดหมายกำหนดรอบที่พระอาทิตย์หรือพระจันทร์โคจรผ่าน (เทพย์ สาริกบุตร 2558 : 31)

ภาพที่ 1 จักรราศีวิภาค

(ที่มา: เทพย์ สาริกบุตร, โหราศาสตร์ในวรรณคดี (กรุงเทพฯ: ศิลปบรรณาการ, 2558), 30.)

อนุภาคประจำธาตุราศี คือ การกำหนดกลุ่มดาวบนท้องฟ้าจำนวน 27 กลุ่มดาว โดยกำหนดชื่อเป็นชื่อเรียกตามสรรพสิ่งในโลกที่มนุษย์รู้จัก เช่น กลุ่มดาวคันไถหรือกลุ่มดาวจระเข้ เป็นต้น โดยกลุ่มดาวเหล่านี้จะมีอนุภาคเกี่ยวกับตำนานกลุ่มดาวที่มีความสัมพันธ์กับการโคจรของจักรราศีอีกด้วย การโคจรของจักรราศีนั้นเป็นหลักสากลตามตำราโหราศาสตร์ ซึ่งจากการวิเคราะห์ของผู้วิจัยเห็นว่าในแต่ละภาพของล้าบองราหูจะปรากฏสัญลักษณ์แทนจักรราศีด้วย ดังนี้

ภาพที่ 2 ชุดภาพล้าบองราหูประกอบจารึกของผู้เกิดเดือน 5

จากภาพข้างต้น (ภาพที่ 2) จะเห็นได้ว่าบริเวณเท้าของภาพล้าบองราหูตัวตรงกลางเป็นเพศชายปรากฏภาพสัญลักษณ์หัวแพะที่มีเปลวไฟล้อมรอบ ภาพส่วนนี้ถอดความภาพสัญลักษณ์ที่สัมพันธ์กับโหราศาสตร์ได้ 2 ความหมาย ดังนี้

ประการแรกภาพหัวแพะ เป็นสัญลักษณ์แทนจักรราศี คือ ราศีเมษ ตามหลักโหราศาสตร์นับตามระบบจันทรคติ ซึ่งคาบเกี่ยวในช่วงระหว่างกลางเดือนเมษายนถึงกลางเดือนพฤษภาคม ตามระบบปฏิทินสุริยคติ ซึ่งนับเป็นราศีแรกที่ดวงอาทิตย์โคจรเข้าสู่ศักราชใหม่

ประการที่สองภาพเปลวไฟที่อยู่รอบหัวของแพะ เป็นสัญลักษณ์แทนธาตุไฟ ซึ่งตามคติโหราศาสตร์ธาตุไฟเป็นธาตุที่สถิตในราศีเมษ อันเป็นหลักที่แพทย์แผนไทยโบราณนำไปสู่การพยากรณ์โรคที่เกิดในช่วงเดือนเมษายน ซึ่งนำไปสู่การวินิจฉัยผู้ป่วยว่ามักจะเกิดโรคจากธาตุไฟที่ไม่สมดุลคือความร้อนเป็นสาเหตุให้เกิดโรค

ภาพที่ 3 ชุดภาพล้าบองราหูประกอบจารึกของผู้เกิดเดือน 6

จากภาพข้างต้น (ภาพที่ 3) จะเห็นได้ว่าบริเวณหัวของภาพล้าบองราหู ตัวตรงกลางเป็นเพศหญิง จะปรากฏภาพสัญลักษณ์หัววัวในร่างของมนุษย์ เพศหญิงยืนอยู่บนแผ่นดิน ภาพส่วนนี้ถอดความภาพสัญลักษณ์ที่สัมพันธ์กับโหราศาสตร์ได้ 2 ความหมาย ดังนี้

ประการแรกภาพหัววัว เป็นสัญลักษณ์แทนจักรราศี คือ ราศีพฤษภ ตามหลักโหราศาสตร์นับตามระบบจันทรคติ ซึ่งคาบเกี่ยวในช่วงระหว่างช่วงกลางเดือนพฤษภาคมถึงช่วงกลางเดือนมิถุนายน ตามระบบปฏิทินสุริยคติ ซึ่งนับเป็นราศีที่สองที่ดวงอาทิตย์โคจรเข้าสู่ศักราชใหม่

ประการที่สองภาพเท้าที่ยืนบนแผ่นดิน เป็นสัญลักษณ์แทนธาตุดิน ซึ่งตามคติโหราศาสตร์ธาตุดินเป็นธาตุที่สถิตในราศีพฤษภ อันเป็นหลักที่แพทย์แผนไทยโบราณนำไปสู่การพยากรณ์โรคที่เกิดขึ้นในเดือนพฤษภาคมซึ่งนำไปสู่การวินิจฉัยอาการผู้ป่วยว่ามักจะมีโรคจากธาตุดินในกายไม่สมดุลหรืออาศัยอยู่ในสถานที่ที่ไม่เหมาะสมกับฤดูกาล

ภาพที่ 4 ชุดภาพล้าบองราหูประกอบจารึกของผู้เกิดเดือน 7

จากภาพข้างต้น (ภาพที่ 4) จะเห็นได้ว่าบริเวณหัวของภาพล้าบองราหูตัวตรงกลางเป็นเพศชาย จะปรากฏภาพสัญลักษณ์อมนุษย์หลายหน้า แต่มีหน้าซ้ายและขวาที่สมดุลกันยืนอยู่บนเมฆ ภาพส่วนนี้ถอดความภาพสัญลักษณ์ที่สัมพันธ์กับโหราศาสตร์ได้ 2 ความหมาย ดังนี้

ประการแรกภาพมนุษย์หลายหน้า เป็นสัญลักษณ์แทนจักรราศี คือ อนุমানได้ว่าเป็นราศีมิถุน (ในปัจจุบันจะใช้สัญลักษณ์คนคู่) ตามหลักโหราศาสตร์ตามระบบจันทรคติ ซึ่งคาบเกี่ยวในช่วงกลางระหว่างเดือนมิถุนายนถึงช่วงกลางเดือนกรกฎาคม ตามระบบปฏิทินสุริยคติ ซึ่งนับเป็นราศีที่สามที่ดวงอาทิตย์โคจรเข้าสู่ศักราชใหม่

ประการที่สองภาพเท้าที่ยืนบนเมฆ เป็นสัญลักษณ์แทนธาตุลม ซึ่งตามคติโหราศาสตร์ธาตุลมเป็นธาตุที่สถิตในราศีเมถุน อันเป็นหลักที่แพทย์แผนไทยโบราณนำไปสู่การพยากรณ์โรคที่เกิดในช่วงเดือนมิถุนายน ซึ่งนำไปสู่การวินิจฉัยอาการผู้ป่วยว่ามักจะมีโรคจากธาตุลมในกายไม่สมดุลหรือสาเหตุของโรคเกิดจากลมในฤดูกาล

ภาพที่ 5 ชุดภาพล้าบองราหูประกอบจารึกของผู้เกิดเดือน 8

จากภาพข้างต้น (ภาพที่ 5) จะเห็นได้ว่าบริเวณเท้าของภาพล้าบองราหูตัวตรงกลางเป็นเพศหญิง จะปรากฏภาพสัญลักษณ์ปู ภาพส่วนนี้ถอดความภาพสัญลักษณ์ที่สัมพันธ์กับโหราศาสตร์ได้ 2 ความหมาย ดังนี้

ประการแรกภาพปู เป็นสัญลักษณ์แทนจักรราศี คือ ราศีกรกฎตามหลักโหราศาสตร์ตามระบบจันทรคติ ซึ่งคาบเกี่ยวในช่วงระหว่างกลางเดือนกรกฎาคมถึงช่วงกลางเดือนสิงหาคม ตามระบบปฏิทินสุริยคติ ซึ่งนับเป็นราศีที่สี่ที่ดวงอาทิตย์โคจรเข้าสู่ศักราชใหม่

ประการที่สองปูเป็นสัตว์น้ำ จึงเป็นสัญลักษณ์แทนธาตุน้ำ ซึ่งตามคติโหราศาสตร์ธาตุน้ำเป็นธาตุที่สถิตในราศีกรกฎ อันเป็นหลักที่แพทย์แผนไทย

โบราณนำไปสู่การพยากรณ์โรคที่เกิดในช่วงเดือนกรกฎาคม ซึ่งนำไปสู่การวินิจฉัยอาการผู้ป่วยว่ามักเกิดโรคจากธาตุน้ำในกายไม่สมดุลหรือสาเหตุเกิดจากความชื้นหรือความเย็นก็ได้

ภาพที่ 6 ชุดภาพล้าของราหูประกอบจารึกของผู้เกิดเดือน 9

จากภาพข้างต้น (ภาพที่ 6) จะเห็นได้ว่าบริเวณเท้าของภาพล้าของราหูตัวตรงกลางเป็นเพศชาย จะปรากฏภาพสัญลักษณ์หัวสิงห์ที่มีเปลวไฟล้อมรอบ ภาพส่วนนี้ถอดความภาพสัญลักษณ์ที่สัมพันธ์กับโหราศาสตร์ได้ 2 ความหมาย ดังนี้

ประการแรกภาพหัวสิงห์ เป็นสัญลักษณ์แทนจักรราศี คือ ราศีสิงห์ตามหลักโหราศาสตร์ตามระบบจันทรคติ ซึ่งคาบเกี่ยวในช่วงระหว่างกลางเดือนสิงหาคมถึงช่วงกลางเดือนกันยายน ตามระบบปฏิทินสุริยคติ ซึ่งนับเป็นราศีที่ห้าที่ดวงอาทิตย์โคจรเข้าสู่ศกราชใหม่

ประการที่สองภาพเปลวไฟที่อยู่รอบหัวของสิงห์ เป็นสัญลักษณ์แทนธาตุไฟ ซึ่งตามคติโหราศาสตร์ธาตุไฟเป็นธาตุที่สถิตในราศีสิงห์ อันเป็นหลักที่แพทย์แผนไทยโบราณนำไปสู่การพยากรณ์โรคที่เกิดในช่วงเดือนสิงหาคม ซึ่งนำไปสู่การวินิจฉัยอาการผู้ป่วยว่ามักเกิดโรคจากธาตุไฟในกายไม่สมดุลหรือมีสาเหตุของโรคมาจากความร้อนอบอ้าวในฤดูกาลก็ได้

ภาพที่ 7 ชุดภาพล้าบองราหูประกอบจารึกของผู้เกิดเดือน 10

จากภาพข้างต้น (ภาพที่ 7) จะเห็นได้ว่าบริเวณหัวของภาพล้าบองราหู ตัวตรงกลางเป็นเพศหญิง จะปรากฏภาพสัญลักษณ์ห้วมมนุษย์เพศหญิงยืน อยู่บนแผ่นดิน ภาพส่วนนี้ถอดความภาพสัญลักษณ์ที่สัมพันธ์กับโหราศาสตร์ ได้ 2 ความหมาย ดังนี้

ประการแรกภาพอมมนุษย์เพศหญิง เป็นสัญลักษณ์แทนจักรราศี คือ ราศีกันย์ตามหลักโหราศาสตร์ตามระบบจันทรคติ ซึ่งคาบเกี่ยวในช่วง ระหว่างกลางเดือนกันยายนถึงช่วงกลางเดือนตุลาคม ตามระบบปฏิทิน สุริยคติ ซึ่งนับเป็นราศีที่หกดวงที่อาทิตย์โคจรเข้าสู่ศักราชใหม่

ประการที่สองภาพเท้าที่ยืนบนแผ่นดิน เป็นสัญลักษณ์แทนธาตุดิน ซึ่งตามคติโหราศาสตร์ธาตุดินเป็นธาตุที่สถิตในราศีกันย์อันเป็นหลักที่แพทย์ แผนไทยโบราณนำไปสู่การพยากรณ์โรคที่เกิดในช่วงเดือนกันยายน ซึ่งนำไป สู่การวินิจฉัยอาการผู้ป่วยว่ามักเกิดโรคจากธาตุดินในกายไม่สมดุลหรือ อาศัยอยู่ในที่ที่ไม่เหมาะสมกับฤดูกาล

ภาพที่ 8 ชุดภาพล้าบองราหูประกอบจารึกของผู้เกิดเดือน 11

จากภาพข้างต้น (ภาพที่ 8) จะเห็นได้ว่าภาพล้าของราหูตัวตรงกลาง เป็นเพศชาย จะปรากฏภาพสัญลักษณ์อมมนุษย์ถือดาเต็ง (เครื่องขัง) ยืนอยู่บนเมฆ ภาพส่วนนี้ถอดความภาพสัญลักษณ์ที่สัมพันธ์กับโหราศาสตร์ได้ 2 ความหมาย ดังนี้

ประการแรกภาพอมมนุษย์ถือดาเต็ง (เครื่องขัง) เป็นสัญลักษณ์แทนจักรราศี คือ ราศีตุลย์ตามหลักโหราศาสตร์ ตามระบบจันทรคติ ซึ่งคาบเกี่ยวในช่วงระหว่างกลางเดือนตุลาคมถึงช่วงกลางเดือนพฤศจิกายน ตามระบบปฏิทินสุริยคติ ซึ่งนับเป็นราศีที่เจ็ดที่ดวงอาทิตย์โคจรเข้าสู่ศักราชใหม่

ประการที่สองภาพเท้าที่ยืนบนเมฆ เป็นสัญลักษณ์แทนธาตุลม ซึ่งตามคติโหราศาสตร์ธาตุลมเป็นธาตุที่สถิตในราศีตุลย์ อันเป็นหลักที่แพทย์แผนไทยโบราณนำไปสู่การพยากรณ์โรคที่เกิดขึ้นในช่วงเดือนตุลาคม ซึ่งนำไปสู่การวินิจฉัยอาการผู้ป่วยว่ามักจะมีโรคจากธาตุลมในกายไม่สมดุลหรือมีสาเหตุของโรคมาจากลมในฤดูกาลที่นำโรคภัยมา

ภาพที่ 9 ชุดภาพล้าของราหูประกอบจารึกของผู้เกิดเดือน 12

จากภาพข้างต้น (ภาพที่ 9) จะเห็นได้ว่าบริเวณเท้าของภาพล้าของราหูตัวตรงกลางเป็นเพศชาย จะปรากฏภาพสัญลักษณ์แมงป่อง ภาพส่วนนี้ถอดความภาพสัญลักษณ์ที่สัมพันธ์กับโหราศาสตร์ได้ 2 ความหมาย ดังนี้

ประการแรกภาพแมงป่อง เป็นสัญลักษณ์แทนจักรราศี คือ ราศีพิจิกตามหลักโหราศาสตร์ ตามระบบจันทรคติ ซึ่งคาบเกี่ยวในช่วงระหว่างกลางเดือนพฤศจิกายนถึงช่วงกลางเดือนธันวาคม ตามระบบปฏิทินสุริยคติ ซึ่งนับเป็นราศีที่แปดที่ดวงอาทิตย์โคจรเข้าสู่ศักราชใหม่

ประการที่สองแมงป่องเป็นสัตว์บก จึงเป็นสัญลักษณ์แทนธาตุดิน ซึ่งตามคติโหราศาสตร์ธาตุดินเป็นธาตุที่สถิตในราศีพิจิก อันเป็นหลักที่แพทย์แผนไทยโบราณนำไปสู่การพยากรณ์โรคที่เกิดขึ้นในช่วงเดือนพฤษภาคม ซึ่งนำไปสู่การวินิจฉัยอาการผู้ป่วยว่ามักจะมีโรคจากธาตุดินในกายไม่สมดุลหรืออาศัยอยู่ในสถานที่ที่ไม่เหมาะสมกับฤดูกาล

ภาพที่ 10 ชุดภาพล่ำบองราหูประกอบจารึกของผู้เกิดเดือนอ้าย

จากภาพข้างต้น (ภาพที่ 10) จะเห็นได้ว่าภาพล่ำบองราหูตัวตรงกลางเป็นเพศหญิง จะปรากฏภาพสัญลักษณ์อมมนุษย์ถือคันศรยืนอยู่บนกองไฟ ภาพส่วนนี้ถอดความภาพสัญลักษณ์ที่สัมพันธ์กับโหราศาสตร์ได้ 2 ความหมาย ดังนี้

ประการแรกภาพอมมนุษย์ถือคันศร เป็นสัญลักษณ์แทนจักรราศี คือราศีธนูตามหลักโหราศาสตร์ตามระบบจันทรคติ ซึ่งคาบเกี่ยวในช่วงระหว่างกลางเดือนธันวาคมถึงช่วงกลางเดือนมกราคม ตามระบบปฏิทินสุริยคติ ซึ่งนับเป็นราศีที่เก่าที่ดวงอาทิตย์โคจรเข้าสู่ศักราชใหม่

ประการที่สองภาพเท้าที่ยื่นบนกองไฟ เป็นสัญลักษณ์แทนธาตุไฟ ซึ่งตามคติโหราศาสตร์ธาตุไฟเป็นธาตุที่สถิตในราศีธนู อันเป็นหลักที่แพทย์แผนไทยโบราณนำไปสู่การพยากรณ์โรคที่เกิดขึ้นในช่วงเดือนธันวาคม ซึ่งนำไปสู่การวินิจฉัยอาการผู้ป่วยว่ามักจะมีโรคจากธาตุไฟในกายไม่สมดุลหรือมีสาเหตุของโรคมาจากความร้อน

ภาพที่ 11 ชุดภาพล่ำบองราหูประกอบจารึกของผู้เกิดเดือนยี่

จากภาพข้างต้น (ภาพที่ 11) จะเห็นได้ว่าภาพล่ำบองราหูตัวตรงกลาง เป็นเพศชาย จะปรากฏภาพสัญลักษณ์อมมนุษย์ยืนเหยียบมังกรที่นอนทอดกายบนพื้นดิน ภาพส่วนนี้ถอดความภาพสัญลักษณ์ที่สัมพันธ์กับโหราศาสตร์ ได้ 2 ความหมาย ดังนี้

ประการแรกภาพอมมนุษย์ยืนเหยียบมังกร เป็นสัญลักษณ์แทนจักรราศี คือ ราศีเมษตามหลักโหราศาสตร์ตามระบบจันทรคติ ซึ่งคาบเกี่ยวในช่วงระหว่างกลางเดือนมกราคมถึงช่วงกลางเดือนกุมภาพันธ์ ตามระบบปฏิทินสุริยคติ ซึ่งนับเป็นราศีที่สิบที่ดวงอาทิตย์โคจรเข้าสู่ศักราชใหม่

ประการที่สองภาพมังกรนอนทอดตัวบนพื้นดิน เป็นสัญลักษณ์แทนธาตุดิน ซึ่งตามคติโหราศาสตร์ธาตุดินเป็นธาตุที่สถิตในราศีเมษ อันเป็นหลักที่แพทย์แผนไทยโบราณนำไปสู่การพยากรณ์โรคที่เกิดในช่วงเดือนมกราคม ซึ่งนำไปสู่การวินิจฉัยอาการผู้ป่วยว่ามักจะมีโรคจากธาตุดินในกายไม่สมดุลหรืออาศัยอยู่ในสถานที่ที่ไม่เหมาะสมกับฤดูกาล

ภาพที่ 12 ชุดภาพล่ำบองราหูประกอบจารึกของผู้เกิดเดือน 3

จากภาพข้างต้น (ภาพที่ 12) จะเห็นได้ว่าภาพล่ำบองราหูตัวตรง

กลางเป็นเพศชาย จะปรากฏภาพสัญลักษณ์มนุษย์ถือหมอน้ำยืนอยู่บนเมฆ ภาพส่วนนี้ถอดความภาพสัญลักษณ์ที่สัมพันธ์กับโหราศาสตร์ได้ 2 ความหมาย ดังนี้

ประการแรกภาพอมมนุษย์ถือหมอน้ำ เป็นสัญลักษณ์แทนจักรราศี คือ ราศีกุมภ์ตามหลักโหราศาสตร์ตามระบบจันทรคติ ซึ่งคาบเกี่ยวในช่วงระหว่างกลางเดือนกุมภาพันธ์ถึงช่วงกลางเดือนมีนาคม ซึ่งนับเป็นราศีที่สิบเอ็ดที่ดวงอาทิตย์โคจรเข้าสู่ศักราชใหม่

ประการที่สองภาพเท้าที่ยืนบนเมฆ เป็นสัญลักษณ์แทนธาตุลม ซึ่งตามคติโหราศาสตร์ธาตุลมเป็นธาตุที่สถิตในราศีกุมภ์ อันเป็นหลักที่แพทย์แผนไทยโบราณนำไปสู่การพยากรณ์โรคที่เกิดในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ ซึ่งนำไปสู่การวินิจฉัยอาการผู้ป่วยว่ามักจะมีโรคจากธาตุลมในกายไม่สมดุลหรือลมนำโรคร้ายมาทำให้เกิดการเจ็บป่วย

ภาพที่ 13 ชุดภาพล่ำบองราหูประกอบจารึกของผู้เกิดเดือน 4

จากภาพข้างต้น (ภาพที่ 13) จะเห็นได้ว่าภาพล่ำบองราหูตัวตรงกลางเป็นเพศหญิง จะปรากฏภาพสัญลักษณ์มนุษย์ถือหางปลายืนอยู่บนเสาปลาที่ว่ายอยู่ในน้ำ ภาพส่วนนี้ถอดความภาพสัญลักษณ์ที่สัมพันธ์กับโหราศาสตร์ได้ 2 ความหมาย ดังนี้

ประการแรกภาพอมมนุษย์ถือหางปลาและยืนอยู่บนตัวปลา เป็นสัญลักษณ์แทนจักรราศี คือ ราศีมีนตามหลักโหราศาสตร์ตามระบบจันทรคติ ซึ่งคาบเกี่ยวในช่วงระหว่างกลางเดือนมีนาคมถึงช่วงกลางเดือนเมษายน ตาม

ระบบปฏิทินสุริยคติ ซึ่งนับเป็นราศีสุดท้ายของปีก่อนที่ดวงอาทิตย์จะโคจรเข้าสู่ศักราชใหม่อีกครั้ง

ประการที่สองภาพเท่าที่ยืนบนตัวปลาซึ่งเป็นสัตว์น้ำ เป็นสัญลักษณ์แทนธาตุน้ำ ซึ่งตามคติโหราศาสตร์ธาตุน้ำเป็นธาตุที่สถิตในราศีมีน อันเป็นหลักที่แพทย์แผนไทยโบราณนำไปสู่การพยากรณ์โรคที่เกิดขึ้นในเดือนมีนาคม ซึ่งนำไปสู่การวินิจฉัยอาการผู้ป่วยว่ามักจะเกิดโรคจากธาตุน้ำในกายไม่สมดุลหรือความชื้นเป็นสาเหตุแห่งการเจ็บป่วย

ภาพสัญลักษณ์ล่ำบองราหูชุดภาพ 12 ชุดที่กล่าวมาทั้งหมดสามารถสรุปเป็นตารางแสดงให้เห็นส่วนหลัก 3 ส่วนในแต่ละภาพได้ โดยให้พิจารณาช่องตรงกลาง เมื่อพิจารณาภาพล่ำบองราหูทั้งหมดผู้วิจัยพบว่าภาพล่ำบองราหูด้านซ้ายและด้านขวามีการจัดเรียงเป็นชุดภาพ ซึ่งผู้วิจัยพอจะจัดเรียงลำดับจำแนกเป็น 6 ชุด ดังแผนภาพต่อไปนี้

แผนภาพที่ 1 สรุปภาพสัญลักษณ์ล่ำบองราหูเรียงตามลำดับราศี

จากแผนภาพข้างต้นผู้วิจัยสันนิษฐานว่าชุดภาพทั้งหมดมีความ

ภาพด้านซ้าย	ภาพตรงกลาง	ภาพด้านขวา
① ครุฑ	เมษ	② วัว
วัว	พฤษภ	ครุฑ
มนุษย์	มิถุน	ช้าง
ม้า *	กรกฎ	① ครุฑ
มนุษย์ *	สิงห์	วัว
ไก่ *	กันย	มนุษย์

ภาพด้านซ้าย		ภาพตรงกลาง	ภาพด้านขวา	
③	สิงห์	ตุลย์	⑥	พระราหู
	สิงห์คู่	พิจิก	④	บุรุษ
	นรสิงห์	ธนู	⑤	หนูमान
②	ช้าง	มกร		หนูमान
	ครุฑ	กุมภ์		วัวหน้ามนุษย์ *
	วัว	มีน		บุรุษ

สัมพันธ์ทางโหราศาสตร์บางประการ เพียงแต่ต้องอาศัยองค์ความรู้ทางโหราศาสตร์ขั้นสูง แต่อาจกล่าวได้ว่าภาพทางด้านซ้ายและขวาอาจมีความหมายถึงปัจจัยด้านธาตุหรือดวงดาวที่ให้คุณหรือโทษกับจักรราศีซึ่งอยู่ในภาพตรงกลาง หากสันนิษฐานได้ดังนี้

ภาพชุดที่ 1 (ครุฑ วัว ช้าง) ครุฑ อาจหมายถึง สัญลักษณ์แทนพระเสาร์ วัว อาจหมายถึง สัญลักษณ์แทนธาตุดิน ส่วนช้าง อาจหมายถึง สัญลักษณ์แทนธาตุน้ำ ซึ่งอาจถอดความได้ดังนี้

- 1) พระเสาร์อาจจะส่งคุณหรือโทษให้แก่ผู้ที่เกิดราศี เมษหรือกรกฎ
- 2) ธาตุดินอาจจะส่งคุณหรือโทษให้แก่ผู้ที่เกิดราศี พฤษภหรือสิงห์
- 3) พระจันทร์อาจจะส่งคุณหรือโทษให้แก่ผู้ที่เกิดราศี มิถุนหรือกันย์

ภาพชุดที่ 2 (ครุฑ วัว มนุษย์) ครุฑ อาจหมายถึง สัญลักษณ์แทนพระเสาร์ วัว อาจหมายถึง สัญลักษณ์แทนธาตุดิน ส่วนมนุษย์ อาจหมายถึง สัญลักษณ์แทนพระจันทร์ ซึ่งอาจถอดความได้ดังนี้

- 1) พระเสาร์อาจจะส่งคุณหรือโทษให้แก่ผู้ที่เกิดราศี พฤษภหรือกุมภ์
- 2) ธาตุดินอาจจะส่งคุณหรือโทษให้แก่ผู้ที่เกิดราศี เมษหรือมีน
- 3) ธาตุน้ำอาจจะส่งคุณหรือโทษให้แก่ผู้ที่เกิดราศี มิถุนหรือมกร

* ภาพม้า มนุษย์ และไก่ที่ทำสัญลักษณ์ (*) ยังเป็นสัญลักษณ์ที่ยังไม่สามารถตีความได้ในปัจจุบัน

ภาพชุดที่ 3 (สิงห์ สิงห์คู่ นรสิงห์) ทั้งหมดอาจหมายถึง สัญลักษณ์แทนพระอาทิตย์ แต่เป็นการใช้สัญลักษณ์สิงห์ต่างกัน อาจหมายถึงระดับความรุนแรงของดาวอาทิตย์ที่จะให้คุณหรือโทษในราศีนั้น ซึ่งอาจถอดความได้ว่า พระอาทิตย์จะให้คุณหรือโทษแก่ผู้ที่เกิดในราศีตุลย์ พิจิกและธนู ในระดับที่ต่างกัน

ภาพชุดที่ 4 (บุรุษ) อาจหมายถึง สัญลักษณ์แทนพระจันทร์ ซึ่งอาจถอดความได้ว่า พระจันทร์จะให้คุณหรือโทษแก่ผู้ที่เกิดในราศีพิจิกและมิถุน

ภาพชุดที่ 5 (หนุมาน) อาจหมายถึง สัญลักษณ์แทนธาตุลม ซึ่งอาจถอดความได้ว่า ธาตุลมจะให้คุณหรือโทษแก่ผู้ที่เกิดในราศีธนูและมังกร

ภาพชุดที่ 6 (พระราหู) อาจหมายถึง สัญลักษณ์แทนดาวราหู ซึ่งอาจถอดความได้ว่า ดาวราหูจะให้คุณหรือโทษแก่ผู้ที่เกิดในราศีตุลย์เท่านั้น

อย่างไรก็ตาม สิ่งที่ผู้วิจัยกล่าวมาในส่วนชุดภาพลambangราหูกับเงื่อนไขทางโหราศาสตร์นี้ เป็นเพียงการสันนิษฐานตามหลักสัญลักษณ์ทางโหราศาสตร์เท่านั้น แต่ยังไม่อาจยืนยันได้ว่าเป็นข้อเท็จจริงที่เป็นปัจจัยของดวงดาวและธาตุจะส่งผลต่อราศีตามที่ถอดความหรือไม่ อีกทั้งยังไม่เป็นที่แน่ชัดว่าภาพด้านซ้ายหรือภาพด้านขวากันแน่ที่จะเป็นผู้ให้คุณหรือโทษต่อราศีนั้นอย่างชัดเจน ดังนั้นการถอดความในส่วนนี้จึงเป็นร่องรอยหนึ่งทางสัญลักษณ์โหราศาสตร์เท่านั้น

จากที่กล่าวมาทั้งหมดจะเห็นได้ว่าสัญลักษณ์ของโรคที่เกิดจากลambangราหูในแพทยศาสตร์ของไทยมีความสัมพันธ์กับโหราศาสตร์โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องธาตุกับจักรราศีและที่อยู่อาศัย ซึ่งมีความสัมพันธ์ระหว่างฤดูกาลที่หมุนเวียนไปก่อให้เกิดโรคร้ายต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับ *ทฤษฎีแพทย์แผนไทย* เชื่อว่าการเจ็บป่วยเกิดจากสาเหตุ 6 ประการ คือ

1. มูลเหตุจากธาตุทั้ง 4
2. อิทธิพลของฤดูกาล

3. ชาติที่เปลี่ยนไปตามวัย
4. ดินที่อยู่อาศัย
5. อิทธิพลของกาลเวลาและสุริยจักรวาล
6. พฤติกรรมเป็นมูลที่ก่อให้เกิดโรค

(ประทีป ชุมพล 2556: 257)

จากการถอดสัญลักษณ์ทางโหราศาสตร์จะเห็นได้ว่าภาพจิตรกรรมศาลาแม่ซื้อในส่วนภาพล้าบองราหูเป็นการวาดภาพจำลองระบบจักรวาลวิทยาตามคติโหราศาสตร์ โดยเมื่อเข้าไปในศาลาแล้วยืนตรงกลางศาลาหันกลับมามองภาพล้าบองราหูจะให้มิติเหมือนมนุษย์เป็นศูนย์กลางแล้วมีจักรราศีโคจรผ่านไปตามฤดูกาล ซึ่งแต่ละช่วงเวลาก็มีธาตุทั้ง 4 หมุนเวียนเปลี่ยนไปตามจักรราศีด้วย “รูปแบบการคำนวณของดาราศาสตร์อินเดียโบราณ ได้กำหนดให้ดาวพระเคราะห์และปัจจัยการคำนวณของทุกตำแหน่งโคจร ณ จุดเริ่มต้น คือ 0 องศา ราศีเมษ พร้อมกันแล้วจึงโคจรไปตามอัตราช้า/เร็วแต่ละปัจจัย” (วรพล ไม้สน 2562) ดังแผนผังธาตุจักรราศี ดังนี้

ภาพที่ 14 จักรราศีกับตำแหน่งธาตุ
(ที่มา: เทพย์ สาริกบุตร, โหราศาสตร์ในวรรณคดี, 92)*

* แผนผังจักรราศีกับตำแหน่งธาตุของ เทพย์ สาริกบุตร เรียกราศี เมถุน, มังกร ส่วนหลักโหราศาสตร์ทั่วไปเรียก มิถุน, มกร ซึ่งเป็นราศีเดียวกัน

จากภาพแผนผังจะเห็นได้ว่าภาพลัambangราหูเป็นสัญลักษณ์ที่แพทย์แผนโบราณจงใจถ่ายทอดความรู้ไปสู่แพทย์ผู้ที่มีความรู้ทางโหราศาสตร์เท่านั้น เพราะแผนผังชี้ให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างจักรราศีกับธาตุ การที่เข้าใจองค์ความรู้ในส่วนนี้จะทำให้แพทย์สามารถวินิจฉัยโรคที่เกิดขึ้นจากความไม่สมดุลของธาตุที่เกิดขึ้นในแต่ละฤดูกาล ซึ่งก็คือความรู้เรื่องอตุสมุฐานที่แพทย์ใช้โหราศาสตร์เป็นพื้นฐานในการวินิจฉัยโรคนั่นเอง

1.2 เพศในภาพลัambangราหู: สัญลักษณ์เกี่ยวกับตำแหน่งที่เจ็บป่วย

นอกจากการวินิจฉัยโรคตามธาตุประจำจักรราศีแล้วภาพลัambangราหูที่วัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามยังแทนความหมายตำแหน่งของอวัยวะที่เจ็บป่วยซึ่งแพทย์จะต้องวินิจฉัยโดยอาศัยราศีแทน ที่เรียกว่า “ทวาทศราศีมีส่วนสัมพันธ์กับอวัยวะของมนุษย์” ดังที่ อาจารย์แพทย์ สารีบุตร อธิบายไว้ดังนี้

ภาพที่ 15 วงจักรราศีเพศ
(ที่มา: เทพย์ สารีบุตร, โหราศาสตร์ในวรรณคดี, 95)

ราศีเมษ	ศิวะ
ราศีพฤษภ	หน้าและคอ
ราศีเมถุน	แขนและขา

ราศีกรกฎ	ทรงอก กระเพาะอาหาร
ราศีสิงห์	หัวใจ ขาโครง สี่ข้าง หลัง
ราศีกันย์	ท้อง กระเพาะ ลำไส้
ราศีตุลย์	เอว ท้องน้อย ไต กระเพาะปัสสาวะ มดลูก
ราศีพิจิก	อวัยวะสืบพันธุ์ กระเพาะปัสสาวะ
ราศีธนู	ต้นขา
ราศีมังกร	หัวเข่า
ราศีกุมภ์และเมษ	หัวเข่าและข้อเท้า

องค์ความรู้เกี่ยวกับราศีเพศจะสามารถทำให้แพทย์แผนไทยเข้าใจได้ว่าเมื่อพระอาทิตย์โคจรเข้าสู่ราศีใด ก็เหมือนกับการย่างเข้าสู่ฤดูกาลที่ราศีที่มีอิทธิพลต่อร่างกายส่วนนั้นอาจให้โทษจนเกิดการเจ็บป่วย เช่นเมื่อลัคนา (ฤกษ์กำเนิด) โคจรเข้าสู่ราศีเมษอาจส่งผลให้มีการเจ็บป่วยที่บริเวณศีรษะ เป็นต้น

ทั้งนี้ภาพสัญลักษณ์ลัภองราหูที่วัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามนั้นมีการวาดภาพเพศของตัวลัภองราหูจำนวน 9 ราศีตรงตามตำราโหราศาสตร์ทั่วไป แต่มีข้อน่าสังเกตก็คือยังมีรูปลัภองราหูจำนวน 3 ราศี ที่มีการสลับกับผังราศีเพศแตกต่างจากตำราโหราศาสตร์อื่น ได้แก่ ราศีพิจิก (ควรเป็นหญิงแต่วาดเป็นชาย) ราศีธนู (ควรเป็นชายแต่วาดเป็นหญิง) และราศีมังกร (ควรเป็นหญิงแต่วาดเป็นชาย) ซึ่งผู้วิจัยสันนิษฐานตามหลักโหราศาสตร์อาจกล่าวได้เป็น 2 แนวทางว่า 1) ทั้ง 3 ราศี เป็นอวัยวะส่วนท่อนล่างของร่างกายอาจเกิดความเจ็บป่วยเฉพาะในเวลากลางคืนที่พระจันทร์มีอิทธิพลต่อร่างกายมากกว่าพระอาทิตย์ หรือ 2) ทั้ง 3 ราศีจะเจ็บป่วยในอวัยวะที่ราศีมีผลเฉพาะเวลาที่ดาวให้โทษโคจรมาทับเรือนเกษตร (ดาวที่ให้โทษโคจรมาทับดาวประต้วของผู้ป่วย) ของตนเองเท่านั้น

ปัจจัยจากดวงดาวในจักรราศีมีผลต่อสุขภาพของมนุษย์และการอดทนต่อโรคภัยตามฤดูกาล ซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นในอดีตแล้วมีการแพร่หลายทั่วไปในแถบอุษาคเนย์โดยแรกเริ่มคงมีการเผยแพร่เข้ามาในแถบ

ประเทศไทยพร้อมพราหมณ์ที่ผ่านมาจากเขมรและพระสงฆ์ ดังนั้นคัมภีร์เดิมของไทยโดยมากจึงเป็นภาษาขอม มคธ (โรงเรียนแพทย์แผนโบราณ 2537: (ข)) ทั้งนี้ในหนังสือ **Ayurvedic Astrology Self-healing Through the Stars** ซึ่งเป็นหนังสือที่กล่าวถึงความสัมพันธ์ของดวงดาว ธาตุ และความเจ็บป่วยตามองค์ความรู้ของอินเดีย ผู้เขียนคือ David Frawley (2005: 43-55) อธิบายเกี่ยวกับปัจจัยทางด้านดวงดาวของผู้ที่เกิดในแต่ละวันที่ส่งผลสัมพันธ์กับจักรราศีและสุขภาพสรุปได้ดังนี้

ปัจจัยทางด้านดวงดาวของผู้ที่เกิดวันอาทิตย์นั้นเป็นดวงดาวที่มีความแข็งแกร่ง เมื่อพระอาทิตย์สถิตในราศีเมษหรือราศีสิงห์จะส่งผลให้ผู้ที่เกิดวันนี้มีความแข็งแกร่งขึ้น ซึ่งหมายรวมถึงความแข็งแรงทางสุขภาพด้วย

ปัจจัยทางด้านดวงดาวของผู้ที่เกิดวันจันทร์นั้นเป็นดวงดาวที่มีความอ่อนไหว เมื่อพระจันทร์สถิตในราศีกรกฎหรือราศีพฤษภจะส่งผลให้ผู้ที่เกิดวันนี้มีความแข็งแกร่งขึ้น ซึ่งหมายรวมถึงความแข็งแรงทางสุขภาพด้วย

ปัจจัยทางด้านดวงดาวของผู้ที่เกิดวันอังคารนั้นเป็นดวงดาวที่มีความรุนแรง เมื่อพระอังคารสถิตในราศีใดก็มักให้โทษ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากพระอังคารเล็งถัดกับพระเสาร์ จะส่งผลให้เกิดความเสียหายร้ายแรงรวมถึงด้านสุขภาพด้วย

ปัจจัยทางด้านดวงดาวของผู้ที่เกิดวันพุธนั้นมีความผันแปรไปตามธรรมชาติของดวงดาวที่เข้ามามีอิทธิพลต่อดาวพุธในช่วงเวลานั้น เมื่อพระพุธสถิตในราศีมีถุนหรือราศีกันย์จะส่งผลให้ผู้ที่เกิดวันนี้มีความแข็งแกร่งขึ้น ซึ่งหมายรวมถึงความแข็งแรงทางสุขภาพด้วย

ปัจจัยทางด้านดวงดาวของผู้ที่เกิดวันพฤหัสบดีนั้นเป็นดวงดาวที่มีความแข็งแกร่ง เมื่อพระพฤหัสบดีสถิตในราศีธนูหรือราศีมีนจะส่งผลให้ผู้ที่เกิดวันนี้มีความแข็งแกร่งขึ้น ซึ่งหมายรวมถึงความแข็งแรงทางสุขภาพด้วย

ปัจจัยทางด้านดวงดาวของผู้ที่เกิดวันศุกร์นั้นเป็นดวงดาวที่มีความเข้มแข็ง เมื่อพระศุกร์สถิตในราศีพฤษภหรือราศีตุลย์จะส่งผลให้ผู้ที่เกิดวันนี้มีความแข็งแกร่งขึ้น ซึ่งหมายรวมถึงความแข็งแรงทางสุขภาพด้วย

ปัจจัยทางด้านดวงดาวของผู้ที่เกิดวันเสาร์นั้นเป็นดวงดาวที่มีความเข้มแข็งมาก เมื่อพระศุภฤกษ์สถิตในราศีมังกรหรือราศีกุมภ์จะส่งผลให้ผู้ที่เกิดวันนี้มีความแข็งแกร่งขึ้น ซึ่งหมายรวมถึงความแข็งแรงทางสุขภาพด้วย

ปัจจัยทางด้านดวงดาวของผู้ที่เกิดวันพุธเวลากลางคืนนั้นเป็นดวงดาวที่มีความเข้มแข็ง เมื่อพระราหูทำมุมเล็งลักษณะกับราศีประจำวันอาทิตย์และวันจันทร์ จะส่งผลให้เกิดโทษกับผู้ที่เกิดวันอาทิตย์และวันจันทร์ได้

แนวคิดเรื่องดวงดาวประจำวันเกิดส่วนหนึ่งมีความสัมพันธ์กับราศีด้วย ดังนั้นการวินิจฉัยการเจ็บป่วยนั้นแพทย์ผู้รักษาก็จะต้องพิจารณาโหราศาสตร์ให้รอบด้าน ตลอดจนต้องพิจารณาอาการป่วยที่เกิดจากการโคจรของกลุ่มดาวตามจักรราศีซึ่งก็คือการป่วยจากโรคล่าบองราหูด้วย โดยแพทย์ผู้รักษาจะต้องผนวกทั้งสององค์ความรู้เข้าด้วยกัน เพื่อพิจารณาธาตุสมุฏฐานประจำตัวผู้ป่วย และพิจารณาธาตุสมุฏฐานโรคจรที่จะเข้ามาเป็นปัจจัยกระทบอันนำไปสู่การพยากรณ์โรค การปรุ้งยาและการจัดพิธีกรรมการรักษาโรคได้เหมาะสม

2. เนื้อหาในจารึกล่าบองราหู: สัญลักษณ์แห่งแนวทางการรักษาโรค

โรคล่าบองราหู มีลักษณะอาการของโรคแตกต่างกันไปในแต่ละเดือน ทั้ง 12 เดือน โดยมีระบุไว้โดยละเอียดในจารึกศาลาแม่ซื้อที่วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม และรวบรวมไว้ในตำรายาศิลาจารึกในวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม (โรงเรียนแพทย์แผนโบราณ 2537: 137-142) กล่าวถึงลักษณะอาการของโรคล่าบองราหูในแต่ละเดือน เช่น ลักษณะของโรคล่าบองราหูที่เกิดในเดือน 5 ซึ่งเป็นเดือนแรกตามปฏิทินจันทรคติมีเนื้อความปรากฏในศาลาแม่ซื้อบนคอสองความว่า

“ลำดับนี้จะกล่าวแต่ล่าบองราหู อันบังเกิดในเดือน 5 นั้นก่อน
เป็นปฐม กำเนิดเมื่อแรกจับนั้นให้ร้อน ให้ท้องขึ้นท้องพอง ลำบอง
นั้นเกิดแต่เตโชธาตุให้โทษ ถ้าจับเดือนขึ้นตาย เดือนแรมมีตาย...”

โรคลำบองราหูที่เกิดขึ้นในเดือน 5 อิงตามปฏิทินจันทรคติคือเดือนเมษายน เด็กที่ป่วยเป็นโรคลำบองราหูในเดือนนี้จะมีอาการตัวร้อนและท้องพอง โดยมีสาเหตุมาจากธาตุไฟในร่างกาย นอกจากนี้แล้วในตำรายาศิลาจารึกในวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ได้ระบุถึงลักษณะของโรคลำบองราหูที่เกิดขึ้นในแต่ละเดือนมีลักษณะอาการที่แตกต่างกันไป โดยเรียงตามเดือนทางจันทรคติสรุปได้ดังนี้คือ

ในเดือน 6 (เดือนพฤษภาคม) เด็กจะมีอาการมือเท้าเย็น ท้องอืด ตาเหลือง,
ในเดือน 7 (เดือนมิถุนายน) เด็กจะมีอาการงอตัว กำมือแน่น ตาเหลือง,
ในเดือน 8 (เดือนกรกฎาคม) เด็กจะมีอาการปากเปื่อย,
ในเดือน 9 (เดือนสิงหาคม) เด็กจะมีอาการหนาวสั่นทำหัดมือหัด,
ในเดือน 10 (เดือนกันยายน) เด็กจะมีอาการตัวร้อนและร้องไห้,
ในเดือน 11 (เดือนตุลาคม) เมื่อจับหรือลูบราวนมและรักแร้เด็กจะร้องไห้,
ในเดือน 12 (เดือนธันวาคม) เด็กจะมีอาการชัก,
ในเดือน 1 (เดือนธันวาคม) พิษไข้จะทำให้เด็กมีอาการขนชูชัน ผื่นขึ้นทั้งตัว
ร้องไห้ไม่มีน้ำตา,

ในเดือน 2 (เดือนมกราคม) เด็กจะไม่สามารถกลืนน้ำ ข้าว หรือนม และมี
อาการร้องอยู่ตลอดเวลา,

ในเดือน 3 (เดือนกุมภาพันธ์) เด็กจะมีอาการท้องพอง หายใจลำบาก ร้องไห้
เหมือนใจจะขาด,

ในเดือน 4 (เดือนมีนาคม) เด็กจะมีอาการตาเหลืองและตัวแข็ง เป็นต้น

กล่าวโดยสรุปคือลักษณะและอาการของโรคลำบองราหูในส่วนนี้ส่วนใหญ่
เด็กจะมีอาการเป็นไข้และมีผื่นขึ้นตามตัวอันเกิดจากธาตุภายนอกซึ่งเกิด
จากอุตุสมุฏฐานหรือการเปลี่ยนแปลงของฤดูกาลที่ส่งผลกระทบต่อธาตุใน
ร่างกายของเด็กทารกจึงทำให้เกิดอาการของโรคต่างๆ

ในจารึกวัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามได้ระบุวิธีการรักษาไว้ 2 แบบ
ได้แก่ การใช้ยาสมุนไพร และการรักษาด้วยพิธีกรรม ซึ่งจะอธิบายได้ดังนี้

2.1 ต้ม เป่า เผา ร่ม ทา : วิธีการรักษาโรคลำบองราหูด้วยสมุนไพร

สำหรับวิธีการรักษาโรคลำบองราหูนั้นจะแตกต่างกันไปตามแต่ละเดือน ทั้งนี้การรักษาโรคนี้จำเป็นต้องขึ้นอยู่กับลักษณะอาการของเด็ก ในจารึกศาลาแม่ซื้อที่วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ได้บอกถึงลักษณะอาการของโรคลำบองราหูที่เกิดขึ้นในแต่ละเดือนและยังระบุถึงวิธีการรักษาโรคลำบองราหูที่เกิดขึ้นในแต่ละเดือน

จารึกที่เสาพระระเบียงศาลาบริเวณหน้าพระมหาเจดีย์ วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม มีปรากฏจารึกตำรายาแก้โรคลำบองราหู ซึ่งกล่าวถึงวิธีการรักษาโรคลำบองราหูโดยใช้สมุนไพรต่างๆ ความว่า

สิทธิการิยะ จะกล่าวด้วยตำราคือยาวิเศษสรรพคุณสำเร็จ อันอาจารย์เจ้าในก่อนประมวลไว้ให้แก่สรรพโรคทั้งปวงต่างๆ สืบกันมา

ในที่นี้จะว่าแต่สรรพคุณวิเศษ คือคณะสรรพยาที่จะแก้ซึ่งโรคอันบังเกิดแก่กุมารกุมารทั้งหลาย อันเป็นอาต้นตอโรค ซึ่งโรคสมมติว่าลำบองราหูนั้น โดยนัยดังนี้

ยาชื่อสุริยงครักษ์เอากระดุกศิระวานรเผา, ไคลเสมา, ดอกหนาด, รากกะทกรก, เปราะหอม สิ่งละส่วน ผิวมะตูมอ่อน 3 ส่วน, คราบงูเห่า 8 ส่วน ทำเป็นจุมบดด้วยน้ำดอกพิกุลต้มแทรกทองคำเปลวลง 11 แผ่น ทำแท่งไว้ละลายน้ำใบกะเพราก็ได้ ใบพิมเสนก็ได้ ต้มตามวิธีกินแก้ไข้ในกุมารอันต้องลำบองราหู 12 เดือน และต้องแม่ซื้อ 7 วัน และแก้สรรพพิษทั้งปวง มีอสุณทปักษ์เป็นต้น มีกาลปักษ์เป็นที่ลุดนั้นหายสิ้นวิเศษนัก

ยารมผ้าอ้อมเอาใบสาบแรัง, ใบสาบกา, ใบหนาด, ใบว่านน้ำ, ใบหิงหายนา, ไคลบันได, กระดองแมงดา, เขากะปือ, มหาหิงค์เอาเสมอภาค ทำเป็นจุมบดและเอาโรยในถ่านไฟ ร่มผ้าอ้อมและเป่าแก้ลำบองราหูหายสิ้นนัก

ยาชื่อมหาระงับพิษเอาโกฐกระดุก, กฤษณา, ใบหนาด, ว่านน้ำ, หอมแดง สิ่งละส่วนเปราะหอม 2 ส่วน ทำเป็นจุมบดด้วยน้ำหอมแดง

ท่าแห่งไว้ละลายน้ำดอกไม้วุ่นแก้วพิษล้าบองราหู อันบังเกิดมาด้วย
ธาตุทั้ง 4 ภายนอกนั้นหายดีนั้ก

ยาชื่อสหัสรังษี เอาชนแร้ง, ชนกา, ไคลเสมา, ใบหนาด, เล็บ
แมงดา, มหาหิงคุ์เอาเสมอภาคทำเป็นจุ่มบดด้วยน้ำใบหิงหายนาทำ
แท่งไว้ ละลายน้ำค่าน้ำมูตรน้ำสุราก็ได้ ทาตัวกุมารอันต้องล้าบอง
ราหู 12 เดือน ซึ่งเป็นอาคันตุกโรคนั้นหายดีล้นนั้ก

สรรพยา 4 ขนานนี้ ข้าพระพุทธเจ้า ขุนกุมารประเสริฐ ทูล
เกล้าทูลกระหม่อมถวาย ขอเดชะ ได้ใช้แล้ว

(โรงเรียนแพทย์แผนโบราณ 2537: 166)

อย่างไรก็ตามนอกจากสูตรยาที่จารึกอยู่ที่วัดพระเชตุพนวิมล
มังคลารามแล้วยังพบสูตรยารักษาล้าบองราหูในคัมภีร์อื่นอีก เช่นในคัมภีร์
ประณจินดา เล่ม 6 เลขที่ 1013 หน้าปลาย ที่ 10 ได้ระบุวิธีการรักษาไว้
ว่า “ยาแก้ตะพัน ตบองราหู อักขมุขีก็ดี เอาดีจระเข้ 1 ที่สดแล้วจึงเอาพริก
ไทยปั่นให้แหลกใส่ในดีจระเข้นั้นแล้ว ย่างไฟให้แห้ง แล้วเอาทาฝ่ามือ ฝ่าเท้า
รักแร้หายดีนั้ก” (กรมศิลปากร 2542: 294)

จากข้อความข้างต้น จะเห็นได้ว่า วิธีการรักษาโรคล้าบองราหูนั้นจะ
ต้องใช้พืชพันธุ์สมุนไพรหลายชนิดพร้อมด้วยกรรมวิธีในการรังสรรค์ยาอัน
เป็นภูมิปัญญาของคนไทย

2.2 เครื่องสังเวทและมนตร์: สัญลักษณ์การรักษาโรคล้าบองราหู ด้วยพิธีกรรม

ในการรักษาโรคล้าบองราหูนั้น นอกจากการรักษาและการผสม
ผสานสมุนไพรต่างๆ แล้ว สิ่งสำคัญอีกอย่างหนึ่ง นั่นคือ “มนตร์” สำหรับ
สวดประกอบการทำพิธีกรรมเพื่อรักษาโรคโดยมนตร์ที่ยกมานี้เป็นการผสม
ผสานกันของหลายภาษาและยากที่จะแปลความหมายออกมาได้ ตัวอย่าง
เช่น วิธีการรักษาโรคล้าบองราหูที่เกิดขึ้นในเดือน 5 ปรากฏในศาลาแม่ซ้อ
บนคอสอง ความว่า

“...ถ้าจะแก้ เอาดินป่าเข้ามาปั้นตุจแผ่นรูปซึ่งมีประจำเดือน เป็นสูกปักขภาพปักขนั้น จึงเขียนชื่อพระอังคารใส่ในอกรูปแล้วทำ บัตร 3 มุมแล้วจึงเอารูปใส่ลงในบัตรและเครื่องมั่งจะมั่งจะระบุเทียน ราชาวัตรฉัตรธงข้าวตอกดอกไม้ แบ่งหอมน้ำมันหอม แล้วจึงปิดด้วย หนั้วแพรกให้บูชาด้วยพระมนต์นี้ 8 คาบ (กุมมะโลยักขโจราโอมตรี ประยันทุนรายยะภุญขันตุสวาโหมยอกัทธาตรี ประยันทุภุญขันตุสวา โหม) เอาไปเสียนบูรพ์ดีนิกๆ ...”

(โรงเรียนแพทย์แผนโบราณ 2537: 7-11)

ข้อความข้างต้นกล่าวถึงวิธีการรักษาโรคลำบองราหูที่เกิดขึ้นในเดือน 5 ในช่วงข้างขึ้นข้างแรม (ทั้งนี้ คำว่า “สูกปักข” และ “ภาพปักข” หมายถึง ข้างขึ้น และข้างแรม ตามลำดับ) ให้นำดินป่าเข้ามาปั้นเป็นแผ่นแล้วเขียน ชื่อพระอังคารแล้วจึงนำมาประกอบพิธีบริกรรมคาถาว่า “กุมมะโลยักขโจรา โอมตรีประยันทุนรายยะภุญขันตุสวาโหมยอกัทธาตรี ประยันทุภุญขันตุสวา โหม” ทั้งสิ้น 8 จบ กล่าวได้ว่าวิธีการรักษานี้เป็นพิธีกรรมที่ต้องใช้เวทมนตร์ คาถาและความเชื่อทางโหราศาสตร์อันเกี่ยวข้องกับเทพผู้เป็นเจ้าเรือนใน ราศีต่างๆ เข้ามาเกี่ยวข้อง โดยบทสวดมนตร์ที่ยกมานั้นเป็นบทสวดที่ใช้ ในการประกอบพิธีกรรมรักษาโรคลำบองราหูในเดือน 5 อันเป็นเดือนที่มี พระอังคารเป็นเจ้าเรือนจึงแทนด้วยสัญลักษณ์ของพระอังคารคือ กระทง 3 มุมแทนเลข 3 ซึ่งเป็นเลขลำดับของพระอังคารตามแนวโหราศาสตร์ ส่วน จำนวนจบของบทสวดคือ 8 จบแทนกำลังวันของพระอังคารด้วย ทั้งนี้ในการ จัดเครื่องพิธีของเทพเจ้าเรือนองค์อื่นๆ ก็ใช้วิธีนี้เช่นเดียวกัน

จากข้อมูลที่ได้กล่าวไปข้างต้น กล่าวสรุปได้ว่า “ลำบองราหู” เป็น อาการของโรคจรรยาตามฤดูกาลที่มีอาการเจ็บป่วยแตกต่างกันไปตามอายุของ เด็ก กำหนดตั้งแต่เด็กมีอายุได้ 1 เดือน จนถึง 12 เดือน โดยคัมภีร์และตำรา ยาแผนโบราณจะระบุวิธีการรักษา พิษพันธุสมุนไพโร และเวทมนตร์คาถาที่ ใช้ประกอบการรักษาที่แตกต่างกันออกไป วิธีการดังกล่าวจึงเป็นเสมือนการ

รักษาทั้งทางร่างกายของเด็กทารกที่ป่วยในขณะเดียวกันการใช้เวทมนตร์ ศักดิ์สิทธิ์ก็เป็นการรักษาใจของผู้ที่เป็นญาติของเด็กให้คลายวิตกกังวลต่ออาการเจ็บป่วยของผู้นั้นเป็นที่รักด้วย

ภาพจิตรกรรมและจารึกโรคล้าบองราหูที่ปรากฏในจารึกวัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามนี้เป็นองค์ความรู้ที่บอกถึงอาการของโรคและวิธีการรักษาโรคจตามฤดูกาลครบวงจรทั้งอาการเจ็บป่วย สูตρυาและพิธีกรรม อย่างไรก็ตามในขั้นตอนการรักษานั้นแพทย์แผนไทยจำเป็นจะต้องมีความรู้ทางโหราศาสตร์เป็นพื้นก่อนเพื่อวินิจฉัยลักษณะของโรคที่จะปรากฏจตามตามฤดูกาลซึ่งจะนำไปสู่การวินิจฉัยความสัมพันธ์ของธาตุกับอาการเจ็บป่วย ดังนั้นองค์ความรู้การแพทย์เหล่านี้มีความสัมพันธ์กันทั้งภาพจิตรกรรมที่บ่งถึงอาการเจ็บป่วยและจารึกซึ่งบ่งถึงวิธีการรักษาโดยจะแยกศึกษาอย่างใดอย่างหนึ่งไม่ได้ ซึ่งต่างจากภาพจิตรกรรมและจารึกอื่นๆ ที่เนื้อหาในจารึกจะเป็นการอธิบายภาพจิตรกรรมให้ชัดเจนขึ้นอีกทีหนึ่ง

จากที่กล่าวมาทั้งหมด คือ การตีความทางโหราศาสตร์ที่ซ่อนอยู่ภายในภาพสัญลักษณ์จารึกและจิตรกรรมล้าบองราหู โดยมีจุดประสงค์เป็นการเผยแพร่เพื่อให้คนทั่วไปได้มีโอกาสศึกษาองค์ความรู้ที่สำคัญได้ ปัจจุบันองค์ความรู้เกี่ยวกับโรคล้าบองราหูแทบจะไม่ปรากฏแล้วในบริบทแพทย์แผนไทย ทั้งนี้ผู้วิจัยเห็นว่าน่าจะมีสาเหตุมาจากการแยกการศึกษาส่วนที่เป็นภาพจิตรกรรมออกและเก็บข้อมูลไว้แต่เพียงเนื้อหาในจารึกและทั้งในปัจจุบันไม่มีผู้สืบทอดการวินิจฉัยโรคล้าบองราหูด้วยวิธีการคำนวณทางโหราศาสตร์แล้วจึงส่งผลให้องค์ความรู้ของไทยเรื่องโรคที่จตามฤดูกาลค่อยๆ สูญไปตามกาลเวลา

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กรมศิลปากร, 2542. ตำราเวชศาสตร์ฉบับหลวง รัชกาลที่ 5 เล่ม 1. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- เฉลียว ปียะชน, 2537. อายุรเวชศาสตร์แห่งชีวิต. กรุงเทพฯ: องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- แพทย์ สาริกบุตร, 2558. โหราศาสตร์ในวรรณคดี. กรุงเทพฯ: ศิลปาบรรณาการ.
- ประทีป ชุมพล, 2556. ตำราเวชศาสตร์ : คัมภีร์แพทย์ศาสตร์ฉบับหลวง ฉบับลายมือเขียน กับ การชำระ การบูรณาการ และการเผยแพร่. นนทบุรี: สนับสนุนทุนวิจัยโดยกองทุนภูมิปัญญา การแพทย์แผนไทย สถาบันการแพทย์แผนไทย กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข.
- พิศณุประสาทเวช, พระยา, 2450. แพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ เล่ม 1. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ศุภการจำรูญ.
- โรงเรียนแพทย์แผนโบราณ, 2537. ตำรายาศิลาจารึกในวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม (วัดโพธิ์) พระนคร. กรุงเทพฯ: โครงการประสานงานพัฒนาเครือข่ายสมุนไพร.
- วรพล ไม้สน, 2562. “การอ่านจารึกกับโหราศาสตร์และการคำนวณ.” เอกสารประกอบการสัมมนา วิชาการ เรื่อง “ภาษาไทย ภาษาถิ่น : วันเวลา ภาษา จารึก” เพื่อเผยแพร่องค์ความรู้ และระลึกถึงคุณูปการของ ศ. ดร.ประเสริฐ ณ นคร ราชบัณฑิต ในโอกาสที่จะมีอายุ 100 ปี. กรุงเทพฯ: สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 14 มีนาคม 2562.

ภาษาต่างประเทศ

- Frawley D., 2005. Ayurvedic Astrology Self-healing Through the Stars. Delhi: Lotus Press.